

Обраћање високог представника Валентина Инцка Савјету безбједности Уједињених народа

Вриједи изговорена ријеч

Госпођо предсједнице, уважени чланови Савјета,

Част ми је данас обратити се овом угледном тијелу. У промјењивом и често турбулентном глобалном окружењу, са толико важних тачака дневног реда са којима се Савјет суочава, од највеће је важности да Босна и Херцеговина не буде заборављена. Хвала вам за сталну пажњу и заинтересованост!

***

У мају сам извијестио овај Савјет о вишемјесечним напорима на формирању политичких коалиција и успостави власти на државном нивоу и на нивоу Федерације, након општих избора одржаних у октобру 2018. године.

У то вријеме, упркос јасним неслагањима између већинских политичких странака, не бих вјеровао да ћу шест мјесеци касније опет да стојим пред вама како бих вас обавијестио да тај процес није био успјешан. Док су странке у Републици Српској формирале власт убрзо након избора прошле године и прописно функционишу, држава још увијек нема новоименовани Савјет министара, а Федерација нема новоименовану Владу.

Надаље, Савјет министара из прошлог мандата и даље функционише, али он је ограничен политички срачунатом, непотребном блокадом Парламента БиХ.

То значи да се не могу донијети нови закони, укључујући и државни буџет. Држава је зато приморана да дјелује на основу тромјесечних одлука о привременом финансирању, што озбиљно ограничава обим њеног дјеловања и њену способност да ефикасно рјешава новонастале проблеме, као што је мигрантска криза.

Овдје бих такође подсјетио на дугогодишњу политику Републике Српске да "изгладњује" институције на државном нивоу БиХ стављајући неразумно ограничење на државни буџет од 2012. године, истовремено повећавајући сопствени буџет. Такође бих скренуо вашу пажњу на очигледан недостатак суштинске фискалне координације у БиХ и са тим повезану блокаду институције за фискалну координацију – Фискалног савјета.

***

У мају је Европска комисија доставила своје Мишљење о апликацији Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији. Комисија је утврдила 14 кључних области гдје Босна и Херцеговина мора да осигура побољшања, као дио процеса за отварање преговора о приступању ЕУ.

Будући да је циљ стицања чланства у ЕУ једно од ријетких подручја гдје изгледа да постоји консензус у оквиру цјелокупног политичког спектра, ово је требала бити прекретница на европском путу Босне и Херцеговине, а политички лидери су се требали ујединити у настојању да одговоре на тај изазов. Међутим, неуспјех у формирању власти и стална блокада државног Парламента онемогућавају сваку шансу да Босна и Херцеговина проведе потребне реформе како би осигурала побољшања у кључним подручјима дефинисаним у Мишљењу Европске комисије.

Што се тиче контекста ЕУ, желим пожељети срдачну добродошлицу недавно именованом специјалном представнику ЕУ у БиХ, Јохану Сатлеру, и пожељети му све најбоље.

Као што се сјећате, након мог претходног обраћања Савјету безбједности УН-а, бројне чланице су са правом позвале власти Босне и Херцеговине да проведу програм "5 + 2", односно пет циљева и два услова која требају да буду испуњена прије затварања Канцеларије високог представника и окончања мог мандата.

Међутим, неформирање органа власти и непостојање функционалног државног Парламента значи да не само да није било напретка у имплементацији програма 5 + 2 него су се исте оне снаге које раде на блокирању Парламента такође активно ангажовале како би поништиле претходно постигнути напредак и у том смислу кључне реформе. Све више се удаљавамо од провођења програма 5 + 2, умјесто да му се приближавамо.

Надаље, власти Републике Српске су најавиле одржавање сједнице њихове Народне скупштине, планиране за крај овог мјесеца, на којој ће да расправљају о одлукама високог представника. Виши званичници РС већ раније су доводили у питање надлежности високог представника и важење одлука којима су успостављене или које су помогле да се успоставе институције на државном нивоу те наговјештавали да би се Република Српска могла повући из тих институција, без обзира на то што су их ратификовали државни и ентитетски парламенти.

Повлачење из било које институције имало би катастрофалне посљедице за суверенитет државе. Ја ћу да пратим развој ситуације у овој области и о томе ћу да извјештавам Управни одбор Савјета за провођење мира те, уколико буде потребно, Савјет безбједности.

***

Додатно забрињава да се ови деструктивни потези дешавају у вријеме када се непрекидно прибјегава дестабилизујућој реторици којом се позива на подјеле, што долази од истих оних политичара који тврде да су опредијељени за европски пут Босне и Херцеговине.

Неки политички лидери из Републике Српске и даље дају изјаве којима изражавају сепаратистичке тенденције или пак предвиђају распад БиХ, док неки хрватски представници траже територијалну реорганизацију земље. Истовремено, највећа бошњачка странка опет је, као и 2015. године, усвојила страначку платформу којом заговара Републику БиХ – уколико о томе дође до споразума у Парламенту – што такође није било конструктивно у датим околностима.

У оваквом политичком окружењу такође мора да нас брине потенцијална милитаризација полицијских снага у Републици Српској. Ово шаље алармантан сигнал јавности. Међународна заједница треба пажљиво да прати ово питање у свјетлу сепаратистичке реторике и активности у БиХ. Не треба нам трка у наоружавању полиције. У ствари, боље је мање полиције него више.

Али, оно што је посебно срамотно је ревизионизам или отворено негирање геноцида, што је, у случају Сребренице, правна чињеница потврђена пресудама међународних и домаћих правосудних тијела – укључујући и Међународни кривични суд за бившу Југославију, који је успоставило управо ово тијело још 1993. године.

Желим да искористим ову прилику да још једном кажем: Као што је утврдио Трибунал, у Сребреници је 1995. године почињен геноцид! Ништа и нико не може промијенити ту чињеницу.

Такође бих желио да захвалим свим оним појединицима и организацијама које чувају истину о Сребреници и настављају да трагају за правдом, посебно Мајкама Сребренице. Мајке Сребренице заслужују наше најдубље дивљење и поштовање.

Како би одала почаст жртвама геноцида, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине мора да донесе закон којим се регулише питање негирања геноцида и величање и подсјећање на ратне злочинце. То је питање на које ћу да се фокусирам у предстојећем периоду, како се приближавамо 2020. години, када ће бити обиљежена 25. годишњица геноцида у Сребреници из јула 1995. године.

***

Даме и господо,

Двадесет и другог децембра ове године навршава се десет година од доношења пресуде Европског суда за људска права у предмету “Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине”. Дерво Сејдић, Ром, и Јакоб Финци, Јеврej, обојица грађани Босне и Херцеговине, оспорили су одредбе Устава БиХ којима је утврђено да је чланство у Предсједништву БиХ и Дому народа БиХ резервисано искључиво за Бошњаке, Србе и Хрвате, што представља дискриминацију и ускраћује њихово право да буду бирани за неко од тих тијела.

Штавише, скорашњи приједлози изборне реформе, посебно они који долазе од хрватских политичких странака, имају за циљ да постигну такозвану “легитимну заступљеност,” што значи да би етничке представнике у Предсједништву БиХ и државном и федералном Дому народа могло да бира само изборно тијело исте етничке припадности. Такви приједлози се још више удаљавају од провођења пресуде “Сејдић-Финци”.

Такође, 26. новембра ове године навршава се девет година од доношења пресуде Уставног суда БиХ из 2010. године којом је утврђено да одређене одредбе Изборног закона БиХ које се односе на Град Мостар нису у складу са Уставом БиХ. Нажалост, као резултат чињенице да Парламент БиХ није усвојио потребне измјене закона та пресуда никад није проведена, а у Мостару од 2008. године нису одржани локални избори, што остаје црна мрља демократије у БиХ.

Недавно је Европски суд за људска права донио пресуду да је недјеловањем органа власти једна грађанка спријечена да гласа или буде бирана на локалним изборима, што представља дискриминацију по основу њеног пребивалишта. Штавише, Суд је утврдио да је недјеловање власти створило правну празнину у којој Мостаром, још од 2012., управља градоначелник који нема потребни демократски легитимитет.

Позивам Парламентарну скупштину БиХ и политичке лидере да проведу ову пресуду те друге пресуде, хитно и независно од других питања, тако што ће постићи политички договор да измијене Изборни закон БиХ. БиХ мора бити држава заснована на владавини права, као што је и наведено као приоритет у Дејтонском мировном споразуму.

***

Даме и господо,

Владавина права и борба против корупције треба да буду приоритет Босне и Херцеговине. Испитивања јавног мнијења показују да су три четвртине грађана БиХ изузетно незадовољне или углавном

незадовољне ситуацијом у области владавине права и радом правосудних институција. Зато ће владавина права и функционалност правосудних институција бити моји приоритети у наредном периоду, заједно са другим представницима међународне заједнице у Босни и Херцеговини.

До таквог отвореног непоштивања владавине права не долази у вакууму. Незадовољство правним системом један је од водећих разлога за одљев мозгова који Босна и Херцеговина тренутно доживљава. Још једна илустрација је трагично и још увијек неразријешено убиство младог Давида Драгичевића у Бања Луци, прије скоро двије године.

Подаци из економског прегледа Свјетске банке за јесен 2019. под називом "Миграције и одљев мозгова", који се односи на Европу и централну Азију, указују на то да је готово половина становништва Босне и Херцеговине трајно емигрирала из земље.

Према Свјетској банци, главни ризик у земљи је тешко политичко окружење, због којег су отежане структуралне реформе.

Укратко, људи не желе само посао; они желе и политичку стабилност и правду.

***

Поштовани чланови Савјета безбједности,

Сљедеће године навршава се 25 година од потписивања Дејтонског мировног споразума. Нажалост, тих 25 година нису испуниле очекивања многих грађана Босне и Херцеговине, а ни међународне заједнице.

Показало се да Босна и Херцеговина има озбиљне проблеме везане за њену функционалност, владавину права и борбу против корупције, слободу медија те у бројним другим областима, што је одраз раширеног сепаратизма и политике подјела у земљи те генералне чињенице да политичка елита те земље није усредсређена на питања која су заиста важна за грађане.

То се односи и на једнакост полова, имајући у виду да жене у просјеку зарађују тек 50 посто плата мушкараца те да су жене веома слабо заступљене у политичкој сфери, упркос законској обавези да заступљеност жена у институцијама буде минимално 40 посто. Требамо имати на уму да жене у конфликтима диљем свијета јако страдају и вријеме је да међународна заједница, а прије свега бх. политичари, ставе у врх приоритета питања једнакости полова. Размотрићу ту тему и апеловати на темељитију дискусију у вези с тим.

Основно питање о коме сви морамо да размислимо је не само како помоћи Босни и Херцеговини да се и даље суочава са изазовима које среће на свом путу него, што је још важније, како да спријечимо њено назадовање? Тренутни трендови и различите јавне изјаве дефинитивно указују на стална настојања да се пониште реформе које су у овој земљи до сада проведене.

У том смислу, сада је важније него икад да се очува дејтонска структура и инструменти које међународна заједница има на располагању, укључујући и овласти дате високом представнику Општим оквирним споразумом и резолуцијама Савјета безбједности Уједињених нација, укључујући и ЕУФОР. Од највеће је важности да међународна заједница уједињено ради на томе да очува оно што је улагала више од двије деценије те, прије свега, да испуни обећање о бољој будућности дато грађанима Босне и Херцеговине.

Као што сам већ рекао, морамо препознати назадовање када до њега дође те у таквим моментима признати да наша мисија још увијек није завршена.

Хвала вам.